

prilozi s temama iz pomoćnih historijskih nauka — toponomastike i arhivistike, kao i iz povijesti umjetnosti, te povijesti bibliotekarstva i prava. Tiskan je i jedan članak — zapravo sjećanje sudionika zbivanja — Josipa Demarina: *Naši ljudi-učesnici oktobarske revolucije*.

U rubrici Arheologija objavljena su tri rada: Ante Šonje, *Arheološka istraživanja na području Eufrazijeve bazilike u Poreču*; Josip Mladin, *Halštatska nekropola na gradini Linskog kanala*; Aleksandra Faber-Radmila Matejčić, *Antička jezgra Rijeke*. Svi su ti članci uglavnom opisi izvršenog arheološkog istraživanja, ali donose i niz zaključaka.

Povijesna problematika obuhvaća politička, društvena i gospodarska zbivanja u ovim krajevima, a pripremljena je ili u obliku članaka i rasprava ili se radi o objavljivanju građe. Na politička i društvena zbivanja, i to na razdoblje od XV stoljeća sve do narodnooslobodilačke borbe odnose se ovi radovi: Vinko Antić, *Položaj Rijeke od kapitulacije Italije do drugog zasjedanja AVNOJ-a 8. IX—29. XI 1943*; Vjekoslav Bratulić, *Funkcije župana u općinskim zajednicama na području pazinske grofovine (XVI—XVII stoljeća)*; Đorđe Milović, *Način izbora i funkcije općinskih organa u Rijeci u XVI stoljeću*; Miroslav Bertosa, *Antroponimija dvigradskog područja 1400—1750*; Nikola Crnković, *Dešifriranje partijske i partizanske šifre u Istri pred kapitulaciju Italije*; Mirko Zjačić, *Sačuvani fragment starog statuta općine Buje iz 1412. godine*; Mako Pelosa, *Historijat stvaranja Modruške biskupije sa sjedištem u Rijeci 1818—1822. godine*; Petar Strčić, *Inicijative i pripreme za pokretanje prvog hrvatskog lista za Istru u XIX stoljeću*; Ante Dobrila, *Građa iz narodnooslobodilačke borbe u Istri*.

O gospodarskoj problematici pišu ovi autori: Igor Karaman, *Privredni razvitak grada Rijeke pod nagodbenim sistemom do prvog svjetskog rata*; Ivan Erceg, Go-

spodarski izvori pučanstva Vinodola, Gorskog kotara i Rijeke u 18. stoljeću; Josip Basioli, *Trgovina i raspodjela ribe u Hrvatskom primorju i kvarnerskim otocima u prošlosti*; Miroslav Bertosa, *Dvigradsko područje prema nekim dokumentima iz XVI—XVII stoljeća*; Radojica F. Barbalić, *Uzroci dezertiranja naših pomoraca u XIX stoljeću*.

Na arhivistiku i toponomastiku odnose se ovi radovi: Antun Hreljić, *Arhiv augustinskog samostana u Rijeci* i Stjepan Frančišković, *Šumarski toponomički elementi u zapadno-istarskom kršu*.

S područja povijesti umjetnosti objavljen je rad Duška Kečkemet, *Antički spomenici Pule na slikama i u opisima stranih autora*.

Prilog povijesti bibliotekarstva dao je Mladen Bošnjak svojim radom *Knjižnica pavlina u Crikvenici i Novom Vinodolskom*. Iz pravne historije dao je Vladislav Brajković članak *Doprinos Rijeke pomorskom pravu*.

U svojoj stalnoj rubrici — Osvrti i prikazi — »Jadranski zbornik« prati povijesnu literaturu o problemima iz historije ovih krajeva, a također i nove povijesne časopise.

Bosiljka Janjatović

BROD-MORAVICE

**(Pripremio i uredio
Viktor Jurković)**

Malo goransko mjesto Brod-Moravice proslavilo je prošle godine rijedak i značajan jubilej: 150-godišnjicu osnutka osnovne škole i 100-godišnjicu postojanja školske zgrade. Ova obljetnica obilježena je, pored ostalog, izdavanjem spomenknjige koju je pripremio i uredio Viktor Jurković. Međutim, spomenknjiga »Brod-Moravice« nije samo pokušaj monografijskog izraza škole i njenog razvitka, već je to knjiga o Brod-Moravicama uopće — o prošlom, sadašnjem i budućem razvitku ovog mjesta. Brojni autori

prikazali su u knjizi povijesni razvoj Brod-Moravica i okolice od početka do danas, a zatim su prikazani narodnooslobodilačka borba, kulturno-prosvjetne, ekonomske i socijalne prilike, osnatak škole u Brod-Moravicama godine 1818. i njen razvitak do godine 1945. Opisano je i stanje školstva u Gorskom kotaru općenito, a posebno za vrijeme NOB-e. Naročito su zanimljiva sjećanja bivših učitelja i učenika brodmoravičke škole, koja spada u jednu od najstarijih škola u Gorskom kotaru, a pažnju privlače i sastavci i likovni radovi učenika, književni prilog i drugo. Od brojnih priloga u ovoj knjizi spomenut ćemo samo neke od najznačajnijih. Tu je u prvom redu rad Antuna Herljevića »Brod-Moravice od postanka do danas« u kojem je autor u najkraćim crtama obradio povijest ovog mjesta koje se u prošlosti zvalo Gornje Moravice. Opisujući povijest mjesta, Herljević se osvrće na osnatak škole godine 1818, kao i na osnatak župe, crkve i općine brodmoravičke. Herljević govori i o iseljavanju, te donosi statističke podatke o broju iseljenih osoba iz Brod-Moravica u pojedine evropske zemlje u razdoblju od 1901—1911. godine, a na kraju daje kratki osvrt na radnički pokret i razvoj NOB-e u Brod-Moravicama.

Viktor Jurković, koji je napisao najveći broj priloga u ovoj knjizi, u svom napisu »Osnatak škole u Brod-Moravicama — Razvitak i stanje školstva u Hrvatskoj, odnosno Gorskom kotaru u prošlom stoljeću« govori općenito o razvitku i organizaciji školstva u Hrvatskoj u 19. stoljeću, s posebnim osvrtom na Gorski kotar, te o osnivanju Učiteljskog društva Gorskog kotara. U posebnom prilogu Jurković je dao »Prikaz školstva u Gorskom kotaru za vrijeme NOB-a«.

Posebnu vrijednost za svakog povjesničara koji će izučavati povijest ovog kraja imaju podaci koje je o učiteljima brodmoravičke škole sakupio Viktor Jurković i objavio pod naslovom »Pregled učitelja koji su službovali u školi Brod-Moravice od njenog osnutka — 1818. do 1945. godine«.

Doneseni su i noviji statistički podaci o ovoj školi, njenim učiteljima i učenicima nakon godine 1945, koje je objavio Đorđe Vučinić pod naslovom: »Kronološki popis nastavnog osoblja od 1945—1969. godine«, »Popis upravitelja škole od 1945—1969. godine«, »Popis učenika po razredima u 1968/69. školskoj godini«, i slično.

Na kraju knjige, u »Dodatku«, objavljen je jedan od najznačajnijih i najvrednijih priloga u ovoj knjizi, a to je opširniji rad Viktora Jurkovića pod naslovom »Brodmoravičko narječje«.

Treba još istaknuti da su značajan prilog akciji za proslavu 150-godišnjice osnutka škole i 100-godišnjice školske zgrade, osobito za izgradnju nove školske zgrade, ali i za pokretanje ove monografije, pružili naši iseljenici. Jedan od iseljenika, Frank Šneler, napisao je i prilog pod naslovom »Uspomene na školovanje i djetinjstvo u starom kraju i moj život u Americi«.

U knjizi se još pojavljuju ovi autori: Vjekoslav Crnković, Josip Brajdić, Veronika Burić, Marijan Malnar, Franjo Jurković, Katica Sergejev, Alojz Srkoč i dr.

Kako je o Gorskom kotaru, a posebno o njegovoj povijesti pisano vrlo malo, ova solidno pripremljena monografija bit će polazna tačka za izučavanje povijesti ovog kraja. Osim toga, monografija će imati trajnu vrijednost i za Brod-Moravice i za cijeli Gorski kotar kao prva monografija jednog goranskog mjesta.

Josipa Paver

MIHAEL SOBOLEVSKI, Drežnica 1941, Ogulin 1970.

Izdavanjem knjige o Drežnici u 1941. godini Općinski odbor SUBNOR-a Ogulin ostvaruje svoj program izdavačke djelatnosti značajnih događaja iz revolucionarnog radničkog pokreta i revolucije na

KRČKI ZBORNIK

2

KRK
1971

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 2

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ
PETAR STRČIĆ (glavni urednik)
RIKARD ŽIC
RUDOLF ŽIC

Ovaj je svezak uredio:

PETAR STRČIĆ

Slika na koricama: MILA KUMBATOVIĆ (Motiv grba Omišlja)